



УДК 81'255

**THE RELEVANCE OF ADEQUATE TRANSLATION AS AN IMPORTANT  
FACTOR OF CULTURE IN THE PERIOD OF MARTIAL STATUS  
АКТУАЛЬНІСТЬ АДЕКВАТНОГО ПЕРЕКЛАДУ, ЯК ВАЖЛИВОГО ЧИННИКА  
КУЛЬТУРИ, У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**

**Нерасименко О. Ю. / Герасименко О. Ю.**

*assistant of the Department of Foreign Philology, Ukrainian Studies and Social and Law  
Disciplines / асистент кафедри іноземної філології, українознавства та  
соціально-правових дисциплін  
ORCID: 0000-0002-0539-1165*

**Zakharchenko S. O. / Захарченко С. О.**

*студентка 3 року навчання групи ФЛ-21 кафедри іноземної філології, українознавства та  
соціально-правових дисциплін / 3<sup>rd</sup> year student of the Department of Foreign Philology,  
Ukrainian Studies and Social and Law Disciplines  
ORCID: 0000-0003-4716-1197*

*Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade,  
Kryvyi Rih, Tramvainaia Street, 16, 50000  
Донецький національний університет економіки та торгівлі імені Михайла  
Туган-Барановського, Кривий Ріг, вул. Трамвайна, 16, 50000*

**Анотація.** Представлена стаття окреслює вкрай важливу проблему у філологічній науці, а саме актуальність здійснення адекватного перекладу, як надзвичайно важливого чинника культури не лише загалом, а й в період воєнного стану країни. Ця стаття обґрунтовує основні думки стосовно якісного, а точніше достовірного перекладу. Визначено поняття «адекватності» перекладу та проаналізовано різницю перекладу від інших видів мовного посередництва. Визначено основні ідеї перекладу та поширення культури мовлення через мову перекладу.

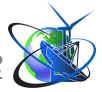
**Ключові слова:** переклад, мова перекладу, мова оригіналу, адекватність перекладу, національно-культурний чинник, воєнний стан.

**Вступ.**

Вище вказана тема є доволі цікава та має на меті розібрати в першу чергу таке поняття як адекватність перекладу загалом, зрозуміти його відношення до застосування в період сьогодення та розкрити більш детально використання адекватного перекладу не лише в загальноприйнятих сферах.

Загальновідомим у філології є той факт, що мовленнєвий акт зі своєю пропозицією та іллокутивною структурами є основною одиницею перекладу, оскільки основні перекладацькі операції відбуваються переважно на його основі та в його межах. Суттю мовного аспекту перекладу є формування пропозиції мовою перекладу на основі смислу мовленнєвого акту оригіналу та у відповідності його іллокутивними характеристиками [2, с. 16].

Складним мовним аспектом перекладу є стилістичні проблеми перекладу, які висвітлюються через передачу метафори, метонімії, мейозису, діалектизмів, фразеологізмів, прислів'їв та вживання іншомовних слів у перекладі англійською мовою [2, с. 17]. Варто зазначити, що, не дивлячись на те, що способи і прийоми перекладу де в чому подібні, є чимало складнощів зумовленими лексикою, жанровими особливостями, граматичною будовою. Наша стаття має на меті розкрити це питання.



### **Основний текст.**

*Світ. Нація. Традиції. Культура. Мова.* Ось такі слова спадають на думку і це не так просто, адже значущість і правильність перекладу залежать від багатьох факторів. Маємо на меті розглянути спочатку феномен адекватності перекладу.

У свою чергу переклад відрізняється від інших видів мовного посередництва тим, що він повноправно замінює оригінал для його рецепторів, які вважають його тотожним вихідному тексту. Однак, очевидно, що повна відповідність перекладу тексту та оригіналу неможлива, але водночас це не є перешкодою для здійснення міжмовної комунікації.

Ідентичність змісту оригіналу та змісту перекладу неможлива через втрати, неминучі при перекладі, пов'язані з відмінностями культурних та історичних асоціацій, невідповідностей окремих елементів змісту у мові оригіналу та перекладу, різниці в граматичній побудові мови, стилістичних особливостях. Як відомо, для позначення характеру та взаємовідносини між вихідним текстом та цільовим текстом вживається термін «адекватність».

На нашу думку, переклад можна назвати адекватним, якщо перекладач головним чином намагається слідувати за текстом оригіналу, а не лінгвістичними та літературними нормами цільового тексту. Іншими словами, перекладач, який виконує адекватний переклад, повинен робити лише ті перекладацькі зміни, які є насправді обов'язковими, створюючи текст у цільовій мові, який збереже риси вихідного тексту якомога незміннішими [5]. Такий процес перетворення може породити цільовий текст, який у певних аспектах не відповідатиме літературним та лінгвістичним нормам цільової мови. Далі логічним вважаємо проаналізувати процес здійснення адекватного перекладу як важливого культурного чинника у період воєнного стану.

*Страх. Розпач. Паніка. Невідомість. Сльози.* Усі ці слова, на нашу думку, є синонімами до слова «війна». Рятуючи свої життя, чимало українців поїхало за кордон, шукаючи притулку, безпеки та спокою, де й зіткнулися з мовним бар'єром. Саме це питання є перешкодою не лише порозумітися з місцевими жителями, а й працевлаштуватися. Через такі проблеми виникають складнощі, пов'язані з ментальним здоров'ям людини, адже вона народжена, щоб бути в соціумі, спілкуватися, розвиратися.

Знання іноземних мов було важливим питанням ще в довоєнний період, але зараз стало нагальним. Тут й починають бути задіяні фахівці своєї справи, які є місточком порозуміння як серед звичайного люду, так і в політичних ситуаціях. Працюючи в сфері перекладу, фахівці мають добре знатися в різних темах та добре орієнтуватися в ситуаціях, які відбуваються, адже від їхнього перекладу залежить не лише розвинення подальших подій, а й життя населення. Переклад має на меті не лише обмін у межах певної спільноти, а й різними культурами, даючи можливість дізнатися про пропозиції, погляди з протилежного боку, тому це надзвичайно важливий соціальний чинник. Підіймаючи питання мовного бар'єру, варто зазначити, що рейтинг української мови значно піднявся, чимала кількість іноземців почали цікавитись та намагатися вивчати українську мову. Таким чином йде поширення культури



українського народу через мовні аспекти. Серед іноземців можна зустріти багато тих, хто не боючись, висловлює підтримку українському народу, застосовуючи символіку. Звісно, що це підбадьорює. Тут не можна обійтися без ЗМІ, соціальних мереж, де варто розрізняти, як то кажуть «добро від зла», «фейк чи правду». Зараз трапляється багато відео з паралельним перекладом, де не завжди переклад є достовірним, точніше правдивим. Для чого? Тут все просто – власна ідеологія та стратегія розвитку ситуації, збудження суспільства чи, навпаки, замовчування важливих чинників. Тут була б доречною англійська ідіома «to keep someone in the dark», яка може бути перекладена як «приховування важливої інформації в певній соціальній групі чи й всього народу». Ось вкотре можна переконатися у важливості знання іноземної мови хоча б для своєї безпеки. Адже не дарма кажуть, що той, хто володіє інформацією, той володіє світом. Стовідсотково в цьому приховується глибокий зміст та чималий сенс.

Повертаючись до феномену важливості перекладу як чинника української мови, маємо зазначити наступне. Перш за все, пізнання краси та багатства відбувається завдяки мові перекладу. Не завжди в процесі перекладу, наприклад, з української на англійську мову, ми достеменно застосовуємо переклад слів так, як бачимо в словниках: іноді ми залишаємо деякі словосполучення, далі описуючи попередньо сказане поняття, щоб виразити точніше наші емоції та переживання від контексту. І таке трапляється доволі часто, коли ми вдало підбираємо слова не лише для того, щоб показати зміст почутого, чи прочитаного, а й додати красу та відчуті традиції, звичаї мови оригіналу.

Після вторгнення окупантів на територію України, тема війни у сфері перекладу затьмарила всі інші, раніше широко розповсюджені. Перекладачам довелося поновлювати свої знання з воєнної тематики та намагатися адаптуватися до подій навколо.

Кожен дослідник, який прагне розробити власну теорію, як правило, подає і своє тлумачення дослідження. Так, наприклад, французький тлумач і теоретик перекладу Едмон Карі пояснює перепиті у визначеннях перекладу наступним чином: «Поняття перекладу насправді є досить складним не тільки тому, що в нас час число його тлумачень різко збільшилося, але й тому, що воно постійно змінювалося протягом століть» [1, с.7].

Перекладаючи прямі ефіри, розмови політичних діячів, відео-репортажі, кінострічки та події загалом, головною задачею є не вдаватися до загального перекладу, робити якомога детальний переклад із застосуванням, наприклад, різних видів трансформації, таких як вибір варіативного відповідника, описовий переклад, транскодування (транслітерація, транскрибування чи адаптивне транскодування). Також важливим, на нашу думку, є антонімічний переклад, де відбувається заміна форми слова мови оригіналу (МО) на протилежну за значенням в мові перекладу (МП). Прикладом можуть слугувати такі слова: to fail – не впоратися, safe – неушкоджений, або not impossible – важливий. Замість компресії – застосування декомпресії, для того, щоб додати пишноти та багатства перекладу (to jog – бігти підтюпцем, theorist – вчений-теоретик) [4].



Тобто, перш ніж братися за справу перекладу, треба мати навички та вміння у формулюванні правильних речень, які були б близькі не лише за перекладом, а й культурним змістом.

Відомий французький мовознавець Ж. Мунен одним із перших звернувся до перекладацької проблематики. В своїх фундаментальних творах «Теоретичні проблеми перекладу» (1963 р.), в книзі «Теорія та історія перекладу» (1965 р.), в багаточисленних статтях і доповідях, які пізніше ввійшли до збірки «Лінгвістика і переклад» (1976 р.), вчений розглядає широке коло питань, які розкривають зв'язок мовознавства з теорією перекладу.

Вчений пише: «Переклад – це мовний контакт і одночасно явище білінгвізма. Але цей особливий випадок білінгвізма на перший погляд може здатися нецікавим в силу того, що він відхиляється від норми. Хоча переклад і є беззаперечним явищем мовного контакту, його слід було б описувати як крайній, статистично рідкісний випадок, коли супротив звичним наслідкам білінгвізма він є свідомішим та більш організованим. Це випадок, коли білінгвіст свідомо аєде боротьбу з кожним проявом відхилення від лінгвістичної норми, з проявами інтерференції...» [1, с.15].

Дослідниця Надія Степула казала, що найважливіше у перекладацькій царині сьогодні – це з'ясування перспектив перекладу як національно-культурного чинника. І, як на мене, вона цілком має рацію. До речі, така ситуація відбувається й зараз, під час показу новин стосовно бід, які наносить країна-агресор.

### **Висновки.**

Підсумовуючи усе вищезазначене, можна дійти невтішного висновку, що у центрі адекватності перекладу лежить процес орієнтування на цільову чи вихідну мову, який носить суб'єктивний характер у зв'язку з побудовою смислового трикутника (текст оригіналу - перекладач - текст перекладу), де перекладач відбиває оригінал під певним кутом заломлення вихідного тексту залежно від обраної ним стратегії.

У цій статті нам вдалося дослідити не лише загальне значення перекладу, а визначити роль адекватного перекладу в сучасному суспільстві, з'ясувати вплив воєнного стану на формування адекватного перекладу. Ми зрозуміли головні фактори та принципи, які впливають на переклад з МО на МП, достовірно з'ясували процес вираження культури певної соціальної групи, або нації під час перекладу.

### **Література:**

1. Білоус О.М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень. Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
2. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Навчальний посібник – довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця: НОВА КНИГА, 2003. 608 с.
3. Мамрак А. В., Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. Київ :



Центр учбової літератури, 2009. 304 с.

4. Nida E. The Theory and Practice of Translation . Leiden : E J. Brill, 1982. PP. 26-27.

5. Toury G. In Search of a Theory of Translation. Tel-Aviv: the Porter Institute for Poetics and Semiotics, 1980. 228 p.

***Abstract.** The presented article outlines an extremely important problem in philological science, namely the relevance of adequate translation as an extremely important factor of culture not only in general, but also during the period of the country's martial law. This article substantiates the main ideas regarding high-quality, and more precisely, reliable translation. The concept of "adequacy" of translation is defined and the difference between translation and other types of language mediation is analyzed. The main ideas of translation and dissemination of speech culture through the language of translation are defined.*

***Key words:** translation, translation language, original language, translation adequacy, national and cultural factor, military status.*